

Jaarverslag 2024

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Visie en missie.....	4
2. Resultaten Friese Milieu Federatie 2024.....	6
3. Organisatie en bedrijfsvoering	13
4. Financiën.....	18
5. Verantwoording.....	21

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2024 van de Friese Milieu Federatie. We kijken terug op een jaar waarin we veel hebben bereikt, maar waarin we ook geconfronteerd zijn met serieuze zorgen, zoals het afblazen van het Fries programma landelijk gebied. Trots en urgentie gaan hand in hand.

Een belangrijk hoogtepunt in 2024 was voor ons de totstandkoming van onze nieuwe Meerjarenvisie, die we samen met ons bestuur, onze aangesloten organisaties en medewerkers hebben ontwikkeld. We hebben diverse sessies met bestuur en aangesloten organisaties gehad, waarbij de urgentie om concreet aan de slag te gaan werd gevoeld. Er was een breed gedeeld besef dat de FMF een gidsfunctie in de duurzaamheidsbeweging heeft en dat wij met positief activisme en het zoeken van verbinding met partijen en mensen die aan de slag willen laten zien hoe het wél kan. En dat hebben we ook echt laten zien in 2024.

Zo zetten we ons volop in voor energiebesparing in maar liefst 7 dorpen en wijken, ondersteunden we boeren die kiezen voor natuurinclusieve landbouw, en hielpen we bij het planten van 100.000 bomen. We vertolkten de stem van natuur en milieu op tal van plekken, bijvoorbeeld met onze input voor de Friese landbouwagenda.

Tegelijkertijd maken we ons zorgen. De druk op natuur en milieu blijft groot. De kwaliteit van natuur, milieu en landschap blijft achteruit kachelen. Tegelijkertijd neemt de politieke aandacht mede door internationale ontwikkelingen af. Nieuwe problemen doemen op, zoals de grootschalige PFAS-vervuiling. Niet alleen rond vliegbasis Leeuwarden, maar ook op andere locaties. Daarom steunen we de rechtszaak tegen de regering om te pleiten voor een landelijk verbod op PFAS-uitstoot.

De FMF is meer dan ooit nodig. Met onze nieuwe strategie blijven we koers houden en perspectief bieden. Voor een toekomstbestendig, mooi en natuerlik Fryslân

Hans van der Werf

Directeur Friese Milieu Federatie

Hans Revier

Voorzitter Friese Milieu Federatie

1. Visie en missie

Onze missie

Wij werken al meer dan 50 jaar aan een mooie en duurzame provincie: een rijke biodiversiteit, een mooi landschap en een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier. We zetten ons met hart en ziel in voor een duurzame ontwikkeling van de provincie Fryslân. Dit is onze missie en daar willen we de komende jaren hard aan blijven werken.

Als intermediaire organisatie slaan we bruggen tussen onze aangesloten organisaties, de Friese overheden, bedrijven en de Friese burger. In totaal vertegenwoordigen we 41 aangesloten organisaties en via deze organisaties meer dan 95.000 Friezen. Wij zijn een agenda-zettende, proactieve netwerkorganisatie met de voeten in de Friese samenleving en met een landelijk dekkend netwerk van Natuur en Milieufederaties. Daarmee kunnen we schakelen tussen lokale en landelijke thema's en creëren we impact.

Visie

Voor een duurzaam bestaan van mens en natuur zijn er op de middellange termijn drie grote opgaven in Fryslân waar we als FMF aan werken:

1. De neergang van de biodiversiteit stoppen en komen tot herstel.
2. Het tegengaan van klimaatverandering en de gevolgen hiervan beperken.
3. Het behoud en ontwikkeling van de (omgevings)kwaliteiten van Fryslân.

Om deze opgaven te voltooien zijn fundamentele keuzes nodig, die leiden tot een wezenlijke transitie in de samenleving. De FMF wil aanjager zijn van deze transitie en ziet het als haar taak om hiervoor draagvlak en een gevoel van urgentie te creëren met en voor al onze samenwerkingspartners. Wij vertalen onze ambitie in concreet handelingsperspectief waarbij we zoveel mogelijk impact realiseren. We steken in op die activiteiten waarmee we het verschil kunnen maken. Dit doen we zoveel mogelijk vanuit de netwerkgedachte: samen met burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden. Waarbij we samenwerken om de opgave te realiseren en impact creëren.

Transitie thema's

Om impact te genereren en de transitie vorm te geven werken we in 2024 aan 6 thema's die allen een bijdrage leveren aan de genoemde opgaven. De accenten verschillen per thema. Het gaat om:

1. Klimaat en Energie
2. Biodiversiteit en Natuur
3. Omgevingskwaliteit

4. Landbouw en Voedsel
5. Duurzaam Leven/ Circulaire Economie
6. Netwerk en Participatie

In 2025 hebben we een andere (programma)structuur, passend bij de nieuwe meerjarenstrategie.

2. Resultaten Friese Milieu Federatie 2024

Hieronder staat per thema voor het jaar 2024 een korte samenvatting van de resultaten.

Daarbij gebruiken we de Theory of Change om de impact te meten. Over het algemeen kan gesteld worden dat de afgesproken resultaten gehaald zijn en dat we voor een groot aantal onderdelen impact hebben gerealiseerd. Bij enkele thema's zijn er wat aandachtspunten die in 2025 worden opgepakt.

Thema Klimaat en energie

Binnen dit thema zetten we ons in voor het stimuleren en ontwikkelen van initiatieven op het gebied van energieopwekking en energiebesparing. Daarbij kijken we verder dan alleen de opbrengst in Petajoules – onze focus ligt op het daadwerkelijk terugdringen van CO₂-uitstoot. Een belangrijk uitgangspunt is dat energieprojecten goed worden ingepast in het Friese landschap, met oog voor natuur en biodiversiteit.

In 2024 hebben we mooie resultaten geboekt. Zo is de website '**Foar Elkoar**' gelanceerd, waarop alle energiebesparingsinitiatieven die we begeleiden overzichtelijk worden gepresenteerd. Daarnaast is het **Friese Energiehûs** van start gegaan, waarin FMF actief meewerkt. De nadruk ligt hier op het ondersteunen van natuurinclusieve energie-initiatieven, zoals energietuinen.

We zijn trots op het feit dat we in 2024 een recordaantal van **9 energiebesparingsinitiatieven** hebben begeleid. In 2025 willen we dit opschalen naar maar liefst **14 initiatieven** – hiermee is Fryslân koploper in Nederland!

De geplande **CO₂-monitor** is dit jaar niet uitgevoerd. In overleg is besloten om deze op een andere manier vorm te geven, in samenwerking met het Planbureau Fryslân.

Activiteit 2024	Output 2024:	Effect:	Impact:
Formuleren en uitvoeren van programma Natuurinclusieve Energie en Warmtetransitie	vastgestelde positionpaper monomestvergisting	Burgers, Bedrijven, Overheden hebben een toegenomen bewustzijn (Sense of Urgency) en handelingsperspectief	Er is een substantieel lagere CO2-uitstoot
Kennisdeling natuurincl energietransitie	Symposium monomestvergisting. Handleiding natuurincl isoleren	Voortgang emissiereductie wordt gemonitord en gemeenten en provincie passen hun aanpak indien nodig aan	Aandeel duurzame energieopwekking en energiebesparing is fors gegroeid
Uitvoeren Regionale Energie Strategie natuur en landschap	Concept Energievisie FEA opgesteld		Er is draagvlak voor de energietransitie, projecten worden gemakkelijker en sneller gerealiseerd
Werken aan een ondersteuningsstructuur voor lokale energie-initiatieven.	Energyhûs Mienskipsenerzjy is opgericht	Draagvlak van aangesloten organisaties voor RES	Duurzame energie is zorgvuldig ingepast in het landschap met aandacht voor omgeving (mensen) en natuur
Uitwerken pilot energiehubs	Voorstel FREON is vastgesteld. Uitvoering 2025	Energiegemeenschappen zijn eigenaar van hernieuwbare opwek, hebben een actieve marktrol en benutten voordelen	
Aanjagen energiebesparing	7 dorpsinitiatieven energiebesparende maatregelen		
Bewustwording energiebesparing	Website Foar Elkoar		

Thema Biodiversiteit en natuur

De FMF zet zich actief in om biodiversiteitsinitiatieven te ondersteunen en te versterken. We brengen partijen bij elkaar, doen zelf voorstellen en helpen projecten van de grond te krijgen. Dit doen we onder andere via het Biodiversiteitsherstelprogramma, het Platform Biodiversiteit, Natuer mei de Mienskip/Tsjoch op! en Plan Boom. Daarnaast brengen we het onderwerp biodiversiteit onder de aandacht bij gemeenten en bedrijven.

De meeste projecten hebben in 2024 mooie resultaten opgeleverd en dragen daadwerkelijk bij aan het versterken van de biodiversiteit in Fryslân. Vooral de betrokkenheid van burgers is daarbij van grote waarde, zoals bij het aanplanten van meer dan 100.000 bomen! Onze projecten vergroten hun kennis, wakkeren enthousiasme aan en zorgen ervoor dat mensen de boodschap verder verspreiden binnen hun eigen netwerk. We hebben uitvoering gegeven aan de subsidieregeling bestrijding Invasieve Exoten. Door de regeling op de juiste plekken onder de aandacht te brengen is de FMF er in geslaagd om het aantal aanvragen te verhogen, waardoor particulieren actief aan de slag gaan met de bestrijding van invasieve exoten.

Sommige projecten hebben meer tijd nodig om tot volle bloei te komen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het Biodiversiteitsherstelprogramma, het werk rond biodiversiteit op bedrijventerreinen en het behoud van bestaande bomen. Dat pakken we in 2025 verder op.

Activiteit 2024:	Output 2024:	Effect:	Impact:
Uitvoeren van Plan Boom en stimuleren burgers om zelf bomen te planten	102.000 bomen geplant.	Bewustwording burger m.b.t. biodiversiteit is vergroot	Provincie breed herstel biodiversiteit
Opzetten Ondersteuningsstructuur biodiversiteit	Via het adviespunt zijn zo'n 10 vragen van particulieren binnengekomen en zijn 8 initiatieven (voedselbos) ondersteunt	Handelingsperspectief voor burger m.b.t. natuur	Herstel biodiversiteit op gronden van de overheden
Biodiversiteit en natuur op bedrijventerreinen stimuleren		Bedrijven gaan aan de slag met natuur	Versnelling NNN
Biodiversiteit en natuur bij gemeenten stimuleren	Via biodiversiteits herstelprogramma zijn kennissessies/trainingen gemeenten georganiseerd	Er zijn meer bomen aangeplant	Hogere biodiversiteit, landschapsherstel en voor klimaattherstel door aanplant bomen
Provinciebrede campagne gericht op terugdringen pesticidegebruik door bewoners opzetten	Campagne is uitgevoerd	Gronden van overheden herbergen een hogere biodiversiteit	Burgers zijn meer en actiever betrokken bij het herstel van de biodiversiteit
Aanjagen van initiatief Natuer mei de Mienskip	Actieve deelname in stuurgroep. Aanjagen van fondswerving.		

Thema Omgevingskwaliteit

De omgevingskwaliteit in Fryslân staat onder druk door ontwikkelingen zoals woningbouw, de energietransitie en veranderingen in de landbouw. Veel Friezen maken zich zorgen over de achteruitgang van het landschap – het gevoel van landschapspijn leeft nog steeds sterk. De druk op de ruimte neemt toe, zeker in het buitengebied. Er komen steeds meer initiatieven bij, van natuurontwikkeling tot woningbouw, van duurzame energie tot extensieve landbouw. De grote vraag is: hoe combineren we al deze belangen op een evenwichtige manier?

Toch kunnen we met tevredenheid terugkijken op onze inzet binnen dit thema. Er is veel aandacht gekomen voor het belang van het Friese landschap. Campagnes en projecten zoals die over zwerfafval en het behoud van duisternis (donkerte) kregen veel respons vanuit de samenleving. We hebben een training gegeven voor potentiële gebiedscommissieleden en eind van het jaar hebben we een succesvol landschapsbiodiversiteitssymposium georganiseerd, samen met Fries Natuurmuseum, landschapsbeheer Friesland en SOVON.

De samenwerking met andere groene organisaties verloopt goed. We trekken samen op in belangrijke trajecten zoals het Sectoroverleg Natuur, Kracht van het Noorden, de Lelylijn en de Provinciale Omgevingsvisie. Wel is het Fries Programma Landelijk Gebied (voorlopig?) stilgelegd en is de Omgevingsvisie vertraagd. Dit vraagt van ons blijvende inzet en flexibiliteit.

Activiteit 2024:	Output 2024:	Effect:	Impact:
Aandacht voor het belang van donkerte vergroten	Nacht van de Nacht 3000 deelnemers, Wad gaat om 1500 deelnemers	Het landschap is aantrekkelijker en gevarieerder geworden	Mooier en schoner Fries landschap
Aandacht voor de impact van zwerfafval	Skjin Wetter 5000 deelnemers, 9 gemeenten	Omgevingskwaliteit is onderdeel van gebiedsprocessen, beleidsplannen overheid	Draagvlak bij burgers voor Landschap neemt toe
Advisering van de provincie, gemeenten en Wetterskip	75 adviezen PCLG, Olterterp, Grunbank, Adviesorgaan Wetter	Er is grote waardering bij inwoners van Fryslân voor kwaliteit Fries Landschap	
Vragen van burgers beantwoorden	Via vraagbaak 30 vragen beantwoordt	Burgers worden vroegtijdig betrokken bij planprocessen	
Training voor gebiedscommissieleden	Cursus Groene Antenne voor 15 deelnemers		
Aandacht voor het belang van landschap	Landschapsbiodiversiteits herstel ism LBE, SOVON en Natuurmuseum		
Aandacht voor de impact van milieuvervuiling	Rechtszaak regering over PFAS		

Thema Landbouw en voedsel

Wij zetten ons in voor een toekomstbestendige landbouw in Fryslân, waarin boeren op een natuurinclusieve manier kunnen produceren. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat boeren die de overstap maken, kunnen rekenen op een duurzaam verdienmodel – niet alleen nu, maar ook op de lange termijn. Dit doen we ondermeer voor boeren die deelnemen aan het Aanvalsplan Grutto. In 9 kansgebieden zijn boeren ondersteunt die de omslag maken naar een meer weidevogelgerichte bedrijfsvoering. Het project Friese Vitale Bodem werd in 2024 succesvol afgerond. De 11 deelnemende tuinders zagen een positieve verbetering van de bodemgesteldheid. Een prachtig project met mooie resultaten.

Daarnaast hebben we, samen met andere natuurorganisaties, input geleverd voor de provinciale landbouwagenda. Ook is het programma NL2120: Nederland verdient natuurlijk

op stoom gekomen. Dit is een landelijk programma waarbij we samen met meer dan 30 andere organisaties gebruik van zogenoemde nature-based solutions: oplossingen waarbij de natuur als middel wordt ingezet. De inzichten gaan we als FMF gebruiken voor het Friese veenweidegebied en vooral op 2 proeflocaties.

Hoewel stikstof niet het centrale thema is binnen de FMF, merken we wel dat het – net als het wegvallen van de derogatie – grote invloed heeft op de Friese boeren. Vooral voor natuurinclusieve boeren is het vinden van werkbare oplossingen de komende jaren een belangrijke uitdaging. Hier blijven wij ons actief voor inzetten.

Activiteit 2024:	Output 2024:	Effect:	Impact:
uitwerking stikstofaanpak, veenweideprogramma en landbouwagenda	Input voor provinciale landbouwagenda	Kennis bij boeren over impact biodiversiteit is vergroot	Toename van de biodiversiteit
Ondersteuning veenweidegebiedsprocessen	Deelname BOF, bijeenkomst gebiedscommissieleden. Start van LESA	De helft van de Friese veeboeren is natuurinclusief	Er worden minder broeikasgassen uitgestoten en meer CO2 vastgelegd
Ontwikkelen nieuwe verdienmodellen landbouw	Ism CarbonCoop is een projectplan bij SNK ingediend	Afstand boer – burger is verkleind	De lokale en regionale milieudruk van de landbouw is verlaagd m.b.t.
Opzetten en kennisdelen pilotprojecten agroforestry	Eind symposiumaanvalsplan grutto, diverse groenlunches, 2 ledenbijeenkomsten	Integrale aanpak van problematieken in de landbouw (Biodiversiteit, klimaat, N2, Fosfaat, waterkwaliteit etc.)	Bestrijdingsmiddelen, watergebruik, N2 depositie en afname van vervoerskilometers
Ondersteuning en uitvoeren Aanvalsplan Grutto	9 gebieden ondersteund	Samenwerking natuurorganisaties en landbouw is verbeterd	Meer waardering van burgers voor de koploperboeren en de meerwaarde van hun producten
Communicatie en uitdragen kansen natuur en landbouw	symposium en diverse artikelen		

Thema Circulaire economie, duurzaam leven

Met dit thema richten we ons op het versnellen van de overgang naar een duurzamere samenleving. We willen inwoners van Fryslân in beweging brengen – met een positieve, hoopvolle boodschap en duidelijke mogelijkheden om zelf in actie te komen.

In 2024 hebben we de focus gelegd op de deel- en repaireconomie. Zo hebben we een netwerk van reparatiepunten opgezet. We merken dat er veel vragen leven over het ‘recht op reparatie’ en wat dit gaat betekenen voor consumenten en bedrijven.

Door het wegvallen van de programmamanager zijn sommige activiteiten doorgeschoven naar later in 2025. Desondanks blijven we werken aan het versterken van bewustwording en betrokkenheid rondom duurzame keuzes.

Activiteit 2024:	Output 2024:	Effect:	Impact:
Provinciale Friese Voetafdruk meting uitvoeren voor inzage in verandering van ecologische voetafdruk	1x Provinciale Friese Voetafdrukmeting	Bewustwording en handelingsperspectief Friese burger vergroot	Duurzamere Friese levensstijl
Burgeronderzoekspanel inzet om mening van de Friese burger te peilen	8x laagdrempelig burgeronderzoekspanel (Griene Miening)	Inwoners delen spullen en diensten	Grondstoffen worden efficiënter benut
bewustwordingscampagne levensduur verlenging van spullen/kleding	GroenLunch met als thema circulaire economie	Burgers kiezen bewust voor duurzamere levensstijl	Duurzamere Friese economie
recht tot reparatie onder de aandacht brengen	Campagne	Lagere ecologische footprint Friese burger	Groen Herstel - minder druk op natuur en milieu
ondersteuning van lokale (potentiële) deel initiatieven	Pilot recht op reparatie		Toegenomen eigenaarschap Friese huishoudens en dorpen op verduurzaming
	5x ondersteuning lokale deelinitiatieven/ inspiratieplatform Servicepunt Circulair		

Thema Netwerk en participatie

Wij zetten ons in om lokale initiatieven en groepen te ondersteunen, hun belangen te vertegenwoordigen en actief thema's op de agenda te zetten. Onze ambitie is om meer organisaties en samenwerkingsverbanden aan ons te binden. Daarbij zoeken we nadrukkelijk de verbinding met de Friese burger – via onze communities én door nieuwe vormen van samenwerking.

In 2024 hebben we mooie resultaten behaald. De betrokkenheid van leden en onze rol als vertegenwoordiger zijn sterk gegroeid. We hebben onze aangesloten partners en onze belangrijkste stakeholders actief betrokken bij de totstandkoming van onze meerjarenvisie. Ook ons bereik via de media is goed, en het aantal volgers op social media blijft stijgen. We hebben actief gewerkt aan het afstemmen van standpunten van onze aangesloten organisaties en hebben namens hen adviezen ingebracht bij de PCLG.

Er hebben zich nog geen nieuwe organisaties aangesloten. Daarom hebben we extra ingezet op het werven van nieuwe partners. Dit heeft al resultaat: in januari 2025 staan twee nieuwe

kandidaten klaar om aan te sluiten. Daarnaast zijn er nieuwe samenwerkingen ontstaan, onder andere met Arcadia, Generatie Fryslân 2025 en het Groen Boeren netwerk. Een belangrijk aandachtspunt voor de komende periode is het beter betrekken van jongeren bij ons netwerk en onze activiteiten.

Activiteit 2024:	Output 2024:	Effect:	Impact:
Spreeken namens aangesloten organisaties	8 Grien Oerlissen	1 geluid vanuit natuur en milieu	Slagkracht waardoor de duurzame transitie wordt versneld
Coördinatie input Provinciale Omgevingsvisies/veenweide/ PCLG	8 bijeenkomsten seco-overleg Natuur	De aangesloten organisaties opereren effectiever	Draagvlak bij burgers en maatschappelijke organisaties voor transitie is groot
Organisatie Grien Oerlis, Groen Lunch, ledenbijeenkomsten	Vraagbaakfunctie: 180 vragen verwerkt.	Betrokkenheid burgers/aangesloten organisaties is vergroot	Er is geen versnippering van de diverse initiatieven en organisaties
Vragen van burgers en achterban beantwoorden	4.100 nieuwsbrief abonnees	Kennis bij aangesloten organisaties is vergroot	
Koplopers duurzaamheid voor het voetlicht brengen	20.000 volgers social media		
Ontwikkelen lange termijn visie	2 ledenbijeenkomst/ achterbanbijeenkomst		
	Vastgestelde Meerjarenvisie 2025 - 2028		

3. Organisatie en bedrijfsvoering

Statutaire naam, rechtsvorm en vestigingsplaats

De Stichting Friese Milieu Federatie (FMF), gevestigd in Leeuwarden, is opgericht in 1972 onder de toenmalige naam “Friese Milieuraad”. Deze naam is bij de statutenwijziging in 1992 gewijzigd in Stichting Friese Milieu Federatie. Op 8 februari 2006 heeft een eerste actualisatie van de statuten plaatsgevonden. Op 27 november 2015 heeft de meest recente actualisatie plaatsgevonden. De statuten zijn opgemaakt door notaris mr. D. Postma te Leeuwarden. De stichting is ingeschreven in het Handelsregister te Leeuwarden onder nummer S41000343.

Bestuur en directie MF

Het bestuur bestaat statutair uit ten minste vijf personen en wordt benoemd door de raad van toezicht. Het huidige bestuur bestaat uit zeven personen. De zittingsduur van een bestuurslid is vier jaar; bij periodiek aftreden is het bestuurslid tweemaal herbenoembaar. Het bestuur heeft bij directiestatuut last en volmacht verleend aan de directeur om namens het bestuur de dagelijkse leiding over de Stichting te voeren.

In 2024 hebben de volgende wijzigingen plaatsgevonden binnen het bestuur:

- J. Slager is per 1 januari gestopt als bestuurslid
- F.E. Amting is nieuw bestuurslid per 23 mei
- O.J. Postma heeft de rol als penningmeester overgenomen van M. Hoekstra per 16 september.

In 2024 kwam het bestuur 5 maal bijeen, te weten op 11 maart, 13 mei, 8 juli, 16 september en 21 november.

In 2024 is de nieuwe meerjarenvisie over de periode 2025 - 2028 opgesteld samen met het bestuur. Hiervoor zijn drie sessies georganiseerd op 17 april, 19 juni en 26 september.

Rooster van (her)benoeming

	benoemd	herbenoemd	
Dhr. J.M. Revier, voorzitter	mrt 2022		herbenoeming mrt 2026
Dhr. M.J. Hoekstra, bestuurslid	nov 2019	juni 2020	herbenoeming juni 2024
Dhr. J.J. van der Feen, secretaris	juni 2021	Nov 2022	herbenoeming juni 2025
Dhr. E.O. Folmer, bestuurslid	juni 2014	juni 2018/mei 2022	einde zittingsperiode mei 2026
Dhr. E. Nutma, bestuurslid	okt 2015	nov 2019	afgetreden nov 2024
Dhr. O.J. Postma, penningmeester	juni 2021		herbenoeming juni 2025
Mevr. F.E. Amting, bestuurslid	mei 2024		herbenoeming mei 2028

Hoofd- en nevenfuncties van leden van het bestuur

Als hoofd- en nevenfuncties zijn door de volgende leden de volgende meldingen gedaan.

J.J. van der Feen

- Kwartiermaker Leergemeenschap Publiek Domein - Lectoraat Human Capital - HanzePro – Hanzehogeschool Groningen

E.O. Folmer

- Eigenaar Ecospace, ecologisch onderzoek- en adviesbureau
- Medeoprichter en eigenaar Aeria
- Vrijwilliger bij KNRM Lemmer

M.J. Hoekstra

- Maarten Hoekstra Public Management en Research

E. Nutma

- Directeur Sociaal Werk Ameland
- Eigenaar van Weiwise Advies
- Lid Ledenraad Univé Dichtbij

O.J Postma

- Eigenaar van Natuurlik - Ecodata
- Eigenaar De Gelddokter
- Adviseur Bahari Hai (Kenia)

F.E Amting

- Organisatie en commissielid Generatie Fryslan
- Project en procesmanagement Duurzaamheid in het onderwijs en Green Office coördinator
- Zelfstandig ondernemer – FEA duurzame projecten

J.M. Revier

- Geen andere hoofd of nevenfuncties

Raad van Toezicht

De raad van toezicht heeft als algemene taak het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in de stichting alsmede het uitoefenen van die taken en bevoegdheden die in de statuten aan de raad van toezicht zijn opgedragen of toegekend. De leden worden benoemd voor een periode van drie jaar en zijn eenmaal onmiddellijk herbenoembaar voor een volgende termijn. De huidige raad van toezicht bestaat uit 8 leden.

De raad van toezicht heeft per 1 februari 2011 dhr. J.R. van der Werf benoemd als directeur.

In 2024 kwam de raad van toezicht tweemaal bijeen, te weten op 23 mei en 21 november .

Rooster van (her)benoemen en aftreden

	benoemd	herbenoemd	herbenoeming	aftredend
Dhr. Th.C. van Gelder	mei 2022		mei 2025	
Mw. I. Groenendaal	juni 2019	mei 2022		mei 2025
Dhr. A.J. IJzerman	juni 2019	mei 2022		mei 2025
Dhr. W. de Jong	juni 2019	mei 2022		mei 2025
Dhr. P.A.T. Jelsma	nov 2023		nov 2026	
Dhr. P.D.J. Steenhuisen	juni 2019	mei 2022		mei 2025
Dhr. O.P. Veldman	mei 2022		mei 2025	
Dhr. B. van der Werf	nov 2022		mei 2025	

Hoofd- en nevenfuncties van leden van de raad van toezicht 31 december 2024

Als hoofd- en nevenfuncties zijn door de volgende leden de volgende meldingen gedaan.

A.J. IJzerman

- Bestuurslid vereniging Water Natuurlijk afd. Fryslân
- Bestuurslid Stichting Belvédère Oranjewoud (eigenaar historische uitzichttoren)
- Secretaris Stichting Beekdallandschap Koningsdiep | De Nije Boarn
- Secretaris Vereniging de Opsterlandse Groene Parels (eigenaren parken en bossen)
- Voorzitter Stichting Tointsje Leech (zelfvoorzienend leven rond vuurtoren Workum)
- Lid adviescommissie erfgoed/cultuurhistorie Vereniging It Fryske Gea
- Examinator/ gecommitteerde Gild Fryske Mouders
- Bestuurslid/ vice voorzitter Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken
- Bestuurslid Kon. Ned. Bosbouwkundige vereniging

W. de Jong

- Bestuurder lid DB, DB en penningmeester BFVW
- Adviseur verduurzaming project MFC Piers Stee
- Directievoerder vakschool MBO Nimeto Utrecht

- Projectmanager/directievoerder recreatie projecten
- Adviseur diverse bouwprojecten

O.P. Veldman

- Voorzitter Sportvisserij Friesland

Bureaumedewerkers

Medewerkers in dienst getreden

- Mw. A. de Wrede, Thematrekker Natuur en biodiversiteit (vanaf 1 januari 2024)
- Dhr. J. Scholberg, Thematrekker Landbouw (vanaf 12 februari 2024)
- Dhr. R. Koop, Thematrekker Klimaat en Energie (vanaf 1 juni 2024)
- Mw. K. de Jong, Projectmedewerkster

Medewerkers uit dienst getreden

- Mw. D. Aukes, thematrekker Klimaat en Energie (1 juni 2024)
- Mw. S. ter Voort, projectmedewerker (1 september 2024)
- Dhr. H. Pries, projectmedewerker (1 november 2024)

Per 31 december 2024 waren de volgende medewerkers in dienst

- Mw. M. Antoine, secretaresse
- Dhr. drs. J.R. van der Werf, directeur
- Dhr. drs. M. Felix, controller
- Dhr. I. van der Ploeg, projectleider
- Mw. A. de Wrede, thematrekker Natuur en biodiversiteit
- Dhr. J. Scholberg, thematrekker Landbouw
- Mw. K. de Jong, projectmedewerkster
- Mw. T. Schram, thematrekker Circulaire Economie
- Dhr. R. Koop, thematrekker Klimaat en Energie
- Mw. A. Postma, projectmedewerker

Per saldo is het gemiddelde aantal fte (9,62) gestegen ten opzicht van jaar 2023 (8,27).

De verdeling man/vrouw was voor alle medewerkers in 2024 52% man en 48% vrouw. Het verzuim in 2024 is 4,7%. Wat betreft de scholing van medewerkers zijn hun wensen en de wensen van de organisatie vastgelegd in hun persoonlijke ontwikkelingsplannen. De personeelsvertegenwoordiging binnen de organisatie is vormgegeven door tweemaal per jaar personeelsvergaderingen plaats te laten vinden samen met het bestuur.

Integriteit

De FMF kent een integriteitsbeleid dat gezamenlijk met alle landelijke milieufederaties is opgesteld en toegespitst is op de FMF. Het beleid is vastgesteld door het bestuur. Het geeft

inzicht in de wijze waarop de verantwoording voor het integriteitsbeleid is belegd. Standaard ontvangen medewerkers die in dienst treden bij de FMF een te ondertekenen gedragscode integriteit met een expliciete beschrijving van de normen en waarden van de FMF. De FMF heeft een meldpunt waar schendingen veilig en vertrouwelijk door iedereen kunnen worden gemeld. Er is in 2024 1 melding binnen gekomen met een vraag over integriteit. In een teamoverleg is het onderwerp integriteit aan de orde geweest.

Met ingang van maart 2023 wordt gewerkt met een externe vertrouwenspersoon, t.w. Herman Tuning. Eén van de taken van de vertrouwenspersoon is de eerste opvang, ondersteuning, begeleiding en nazorg van medewerkers, die te maken hebben met ongewenste omgangsvormen of met integriteitsschendingen. Daarnaast is de vertrouwenspersoon betrokken bij het geven van voorlichting aan medewerkers en leidinggevend en kunnen zij gevraagd en ongevraagd advies geven aan het management als het gaat om het creëren van een veilige werkomgeving. In de bijlage is het jaarverslag 2024 van de externe vertrouwenspersoon opgenomen.

Bezoldiging en vergoedingenbeleid

De Friese Milieu Federatie volgt voor de bureaumedewerkers de arbeidsvoorwaarden die zijn opgesteld in de cao Sociaal Werk. De bestuurders van Stichting Friese Milieu Federatie ontvangen een onkostenvergoeding voor de kosten die zij maken voor hun werkzaamheden. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en het vaststellen van de beloning volgt de FMF de Regeling beloning directeurs van goede doelen organisaties. De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de bezoldiging van de directie is in 2024 uitgevoerd door het bestuur en is in de jaarrekening gespecificeerd.

Vrijwilligersbeleid

De Friese Milieu Federatie heeft contacten met verschillende soorten vrijwilligers:

1. de leden van de aangesloten organisaties en andere organisaties, die zich vrijwillig inzetten voor het behoud van natuur, milieu, landschap en duurzaamheid in Fryslân;
2. personen, die zich incidenteel en belangeloos inzetten voor bepaalde activiteiten van de Friese Milieu Federatie;
3. onbezoldigde medewerkers van het kantoor van de Friese Milieu Federatie.

In 2024 zijn er geen vrijwilligersovereenkomst gesloten.

4. Financiën

De Friese Milieu Federatie is een stichting zonder winstoogmerk. Provincie Fryslân en de Nationale Postcode Loterij zijn de grootste geldverstrekkers. De besteding van de inkomsten wordt inhoudelijk verantwoord in het jaarverslag en financieel in de jaarrekening 2024.

Resultaat 2024

Het jaar 2024 is afgesloten met een positief resultaat van € 218,-. De Friese Milieu Federatie kijkt terug op een jaar waarin veel gepresteerd is ondanks een hoog personeelsverloop. Er is hard gewerkt aan een breed scala aan projecten waarbij dankbaar gebruik gemaakt is van de inzet van externen.

Beleid reserves

Het beleid ten aanzien van de reserves is opgenomen in de notitie “Beleid Reserves” en vertaald naar de jaarrekening. Dit beleid is in 2020 aangescherpt. De Friese Milieu Federatie beschikt over een continuïteitsreserve. Deze dient als buffer voor het opvangen van tegenvallers en om de continuïteit van de stichting te waarborgen. Daarnaast beschikt de Friese Milieu Federatie over een bestemmingsreserve personeelsverplichtingen. Deze reserve kan, indien nodig, tevens worden aangewend om de continuïteit van de Stichting te waarborgen. Het streven blijft om binnen enkele jaren deze reserve naar het gewenste niveau te brengen.

Beleggingsbeleid

De Friese Milieu Federatie houdt al haar middelen liquide aan in rekening-courant of rendement rekening. De Friese Milieu Federatie belegt geen middelen in effecten, onroerend goed of andere wijze.

Risicomanagement

In 2024 is een risico evaluatie uitgevoerd voor de top 13 risico's in het kader van de meerjarenstrategie. Voor deze risico's zijn beheersmaatregelen opgesteld. De risico's zijn besproken met de Raad van Bestuur, Raad van Toezicht en binnen de werkorganisatie. Voor risico's van normale bedrijfsprocessen zijn waar mogelijk verzekeringen afgesloten.

Verhouding en opbrengsten van fondsenwerving

De Friese Milieu Federatie ontvangt uit fondsenwerving alleen indirect middelen afkomstig van de Nationale Postcode Loterij via Stichting De Natuur- en Milieufederaties. Deze stichting ontvangt gelden die de Nationale Postcode Loterij aan de gezamenlijke milieufederaties beschikbaar stelt voor projecten. Deze opbrengsten zijn verantwoord in de jaarrekening. De Friese Milieu Federatie heeft om deze middelen te verkrijgen geen andere extra kosten gemaakt dan de kosten die samenhangen met de verantwoordingseisen van het CBF.

Al 25 jaar steun van de Postcode Loterij

Foto: blijde gezichten bij de bekendmaking dat de Postcode Loterij onze meerjarige bijdrage heeft verhoogd

De Natuur en Milieufederaties mogen al meer dan 25 jaar rekenen op de steun van de Nationale Postcode Loterij. De meerjarige bijdrage is nu ook nog eens verhoogd naar 2,5 miljoen! Hiermee kunnen wij samen met de ruim 1.300 lokale initiatieven nog meer werk verzetten voor mooie en duurzame provincies. De impact die we hiermee realiseren, was niet mogelijk geweest zonder deze hulp. Wij zijn de Postcode Loterij en alle deelnemers dan ook heel dankbaar voor hun bijdrage.

Annie van de Pas, directeur van de Natuur en Milieufederaties: “De bijdrage van de Loterij is een vast fundament voor de realisatie van vele mooie lokale projecten in de 12 provincies en zorgt ook voor een belangrijke impuls voor landelijke projecten zoals ‘Boer en Buur met Natuur’ en ‘Energietuinen’. Het is immens goed nieuws dat we nu met de extra bijdrage nog meer impact kunnen maken in Nederland. Deelnemers van de Postcode Loterij: bedankt!”

“Dankzij de deelnemers van de Postcode Loterij kunnen wij de Natuur en Milieufederaties ondersteunen met flexibele, lange termijn financiering. Zij spelen een sleutelrol in het versnellen van de duurzame transitie – van het beschermen van biodiversiteit tot het stimuleren van een circulaire economie. Door hen de ruimte te geven om in te spelen op wat lokaal nodig is, dragen we samen bij aan een groenere en leefbare toekomst voor iedereen.”

– Jonne Arnoldussen, Managing Director, Nationale Postcode Loterij

Extra schenkingen

Naast de meerjarige bijdrage kunnen we een beroep doen op een extra schenking van de loterij voor bijzondere projecten, zodat we belangrijke stappen kunnen maken richting een

klimaatbestendige, natuurinclusieve en circulaire samenleving. De projecten [Natuurkracht](#) en [Energietuinen](#) zijn hier voorbeelden van. Projecten die we zonder deze extra bijdrage niet hadden kunnen uitvoeren. Een nieuwer project dat we konden starten met hulp van de loterij is [Boer&Buur met Natuur](#). In iedere provincie ondersteunen we twee coalities, die groene boeren en actieve burens bij elkaar brengen. Door dit netwerk krachtig bij te staan, werken we aan meer biodiversiteit, een beter klimaat, circulair grondstofgebruik en gezonde & diervriendelijke voeding. Oftewel: een toekomstbestendige landbouw.

Besteding

Het percentage van de middelen dat de Friese Milieu Federatie in 2024 besteed heeft aan haar doelstellingen ten opzichte van de baten bedroeg 100%. In de jaarrekening wordt de lastenverdeling nader beschreven. De kosten van beheer en administratie bedroegen in 2024 13,8% van de totale kosten. Het bestuur heeft een maximumpercentage vastgesteld van 25%.

Omzet 2024

In 2024 heeft de FMF een omzet gerealiseerd van € 1.913.016,-. Begroot was € 1.117.500,-. Dit heeft geresulteerd in heel veel activiteiten die we in samenwerking met onze netwerkpartners hebben uitgevoerd. De FMF was voor veel van deze projecten penvoerder, maar de uitvoering werd door andere partijen gedaan. Dit past bij onze ambitie om als netwerkorganisatie te functioneren. In de volgende tabel staat aangegeven hoe dit per thema verdeeld is en hoe de verhouding is tussen de diverse inkomstenbronnen.

Overzicht totale opbrengsten 2024					
	boekjaarsubsidie na indexatie	overige inkomsten	nationale postcode loterij/koepel nmfs	overheden	Totaal opbrengsten
1. Klimaat en energie	€ 78.942	€ 39.384	€ 213.397	€ 17.025	€ 348.748
2. Biodiversiteit en Natuur	€ 63.573	€ 170.827	€ 10.042	€ 138.685	€ 383.127
3. Omgevingskwaliteit	€ 50.599	€ 20.389	€ 26.319	€ 104.299	€ 201.606
4. Landbouw en Voedsel	€ 93.313	€ 27.517	€ 153.240	€ 422.668	€ 696.737
5. Duurzaam Leven en Circulaire economie	€ 42.914	€ 139	€ 34.328	€ 13.028	€ 90.409
6. Netwerk en participatie	€ 111.776	€ 32.312	€ 48.241	€ 59	€ 192.389
Totaal	€ 441.118	€ 290.568	€ 485.567	€ 695.763	€ 1.913.016

Overige relevante financiële gegevens en kengetallen (nog aanpassen)

Het werkkapitaal is gestegen van € 629.000,- naar € 637.000,- in 2024. De liquiditeitsratio is van 2.4 in 2023 gedaald naar 2.2 in 2024. De solvabiliteitsratio is van 52% in 2022 gestegen naar 59% in 2023. De vermogensratio bedroeg in 2023 59%, deze is gedaald naar 55% in 2024. In 2024 is een lichte daling te zien van de meeste financiële kengetallen, deze zijn uitstekend te noemen en voldoen ze ruimschoots aan de veelal gehanteerde normen. Voor verdere financiële informatie wordt verwezen naar de jaarrekening 2024.

5. Verantwoording

Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen

Vanaf 1 juli 2021 is de WBTR van kracht. Dit is een wettelijke verplichting voor verenigingen en stichtingen. De FMF heeft een stappenplan doorlopen en is tot de conclusie gekomen dat zij voldoet aan de eisen die worden gesteld.

Centraal Bureau Fondsenwerving

De Stichting Friese Milieu Federatie (FMF) bezit het keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenverwerving (CBF). De FMF is daarmee formeel erkend als “goed doel”, wat een van de voorwaarden is om in aanmerking te komen voor een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. Het doel van het keurmerk voor dergelijke instellingen is de donateurs ervan een zo groot mogelijke zekerheid te geven dat hun geld goed en doelmatig besteed wordt. Om voor het keurmerk in aanmerking te komen moeten de organisatie en bedrijfsvoering van de instelling aan hoge eisen voldoen. Jaarlijks beoordeelt het CBF de organisatie aan de hand van de zeven onderdelen van het framework, dit zijn de verschillende hoofdstukken waarin de normen van de erkenningsregeling zijn onderverdeeld: Missie/maatschappelijke waarde, middelen, activiteiten/organisatie, doelrealisatie, governance, verantwoording en belanghebbenden. In 2022 heeft de algehele hertoetsing plaatsgevonden. Geconstateerd werd dat de FMF voldoet aan de harde normen van de Erkenningsregeling voor goede doelen. De Erkenningsvergadering heeft besloten de Erkenning te continueren. Het is goed bij het lezen van het onderstaande in gedachten te houden dat de eisen van het CBF voor een deel toegespitst zijn op een ander soort instelling dan de FMF is.

Gedragscodes

De Friese Milieufederatie onderschrijft de volgende gedragscodes:

- De principes van de Code Goed Bestuur; die onderdeel vormen van de Erkenningsregeling Goede Doelen
- Richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen
- Professionele gedragscodes Natuur en Milieufederaties
- Gedragscode Gegevensbescherming
- Gedragscode Integriteit

Het Bestuur en de Raad van Toezicht van de Friese Milieu Federatie onderschrijven de volgende principes:

1. Binnen de instelling dient de functie ‘toezicht houden’ (vaststellen of goedkeuren van plannen, en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het ‘besturen’ dan wel van de ‘uitvoering’.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling.

3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

Functiescheiding tussen toezicht en uitvoering

Bij de Friese Milieu Federatie is de functiescheiding geregeld door in de statuten de toezichtfunctie bij de Raad van Toezicht te leggen. De Raad van Toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in de Stichting. Het bestuur is belast met het besturen van de stichting en heeft de eindverantwoordelijkheid voor de (dagelijkse) leiding en de uitvoering van haar programma's en activiteiten.

Het bestuur heeft een Directiestatuut vastgelegd, deze is geactualiseerd op 24 oktober 2016. Daarmee krijgt de directeur volmacht om namens het bestuur de dagelijkse leiding over de stichting te voeren. Het Directiestatuut is in 2022 geëvalueerd. Besloten werd om geen aanpassingen door te voeren.

Optimale besteding van de financiële middelen

De stichting Friese Milieu Federatie heeft ten doel het behoud en de verbetering van de kwaliteit van de natuur, het milieu en het landschap en het bevorderen van duurzame ontwikkeling in het bijzonder in de provincie Fryslân, alles in de meest ruime zin.

De Friese Milieu Federatie heeft in de afgelopen jaren voortdurend gewerkt aan verbetering van de projectmatige aanpak van haar werkzaamheden. Alle activiteiten zijn gericht op het realiseren van de doelstelling van de Milieufederatie.

De organisatie streeft naar een verantwoorde verhouding tussen productiviteit en overhead. Als referentiepunten hanteren we overheadgemiddelden van vergelijkbare goede doelenorganisaties. Het bestuur heeft een maximumpercentage vastgesteld van 25% beheer- en administratiekosten. De kosten van beheer en administratie zijn in 2023 14,8% van de totale kosten.

Streven naar optimale relaties met belanghebbenden

De Friese Milieu Federatie ondersteunt mensen en organisaties, die zich actief inzetten voor hun eigen leefomgeving. Zij vervult de functie van vraagbaak, aanspreekpunt en coördinator van lokale activiteiten in Fryslân. Zij beschikt daarvoor over een breed netwerk aan contacten, die bij deze ondersteuning van dienst kunnen zijn.

Gerelateerd aan de doelstelling van de milieufederatie zijn belanghebbenden:

1. plaatselijke groepen en individuen, die zich inzetten voor natuur, milieu en landschap in Fryslân;
2. beleidsmakers en beslissers in openbaar bestuur en bedrijfsleven, die invloed uitoefenen op het terrein van natuur, milieu en landschap in Fryslân;
3. samenwerkingspartners.

Mogelijkheid inbreng belanghebbenden

Eenieder is vrij om inbreng te leveren en te reageren op onze activiteiten en het te voeren of gevoerde strategische en inhoudelijke beleid. Dat kan op verschillende manieren, maar de website is daarvoor een goed platform. Meningen, opvattingen of reacties worden zeer op prijs gesteld en worden in de reguliere werkprocessen van beleidsvorming en uitvoering meegenomen. Tot slot bestaat er voor belanghebbenden de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de milieufederatie, als zij het bijvoorbeeld niet eens zijn met de uitvoering van activiteiten of constateren dat er sprake is van inconsistentie van beleid. Voor een correcte verwerking van de klachten is een Klachtenprocedure Friese Milieu Federatie ontwikkeld.

Doelstellingen van deze procedure zijn:

1. Klachten afhandelen op een vooraf vastgestelde eenduidige wijze, om de servicegraad naar de aangesloten organisaties, relaties, partners en geïnteresseerden te bewaken.
2. Ten behoeve van bestuur en/of management inzicht verschaffen in het totale aantal, de soort en de ernst van klachten om zo, waar nodig en mogelijk, te komen tot aanbevelingen om werkprocessen of de inhoudelijke koers aan te passen of te wijzigen.

Toekomst

De FMF staat er op dit moment financieel maar ook organisatorisch en inhoudelijk goed voor. De meerjarige provinciale boekjaarsubsidie is tot en met jaar 2024 gegarandeerd. Er is ene nieuwe aanvraag ingediend voor de periode tot en met 2028. Ook is er een meerjarige overeenkomst gesloten met de Nationale Postcode Loterij. De vooruitzichten op verlenging zijn positief.